

Dušan Škodič

Pri Nemcih odpadnik, pri Slovencih slavljen

Johannes Frischauf skozi današnje oči

"Čast, komur čast. Med nemškimi hribolazci je eden najodličnejših dr. Johannes Frischauf. Po svojem neumornem delovanju v prid planinstva si je pridobil obilo neminljivih zaslug in njegovo ime je dobro znano skoraj vsakemu hribolazcu."

S temi besedami je Fran Kocbek začel knjižico, ki jo je leta 1907, ob profesorjevi 70-letnici, posvetil svojemu velikemu prijatelju in vzorniku. Izdajatelj je bilo Slovensko planinsko društvo (SPD), dohodek od prodaje pa je bil namenjen postavitvi Frischaufove koče na Okrešlju.

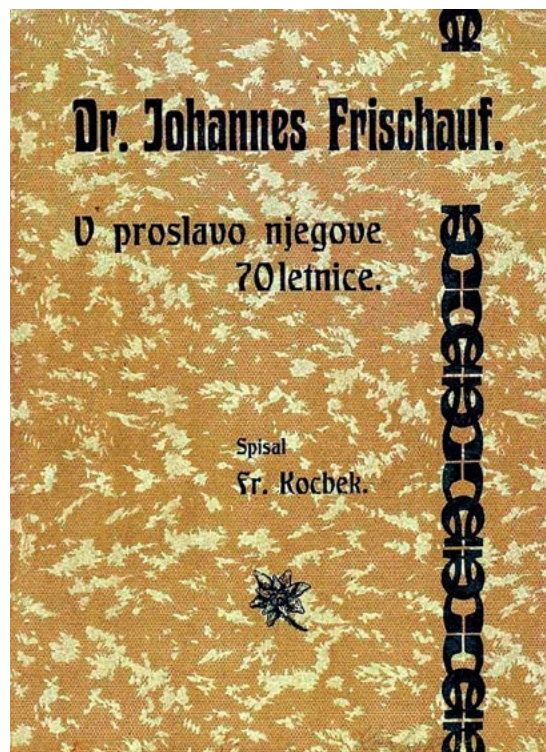
Johannesa Frischaufa smo Slovenci vzeli za svojega, čeprav ni bil naših korenin. To je bil dvorezen meč v času nacionalnih razprtij, ki so zaznamovala zadnja desetletja avstrijske monarhije. Zaradi velike priljubljenosti med Slovenci in Hrvati (ter Čehi) je postal

osovražen med svojimi in to ga je nazadnje stalo službe na univerzi, splošnega pogroma in pozabe. Frischauf je v očeh Nemcev postal odpadnik, tako kot za Slovence Dragotin Dežman (Karl Deschmann), predsednik Kranjske sekcije DÖAV, ki je po naših gorah postavljala nemške koče in poti.

Kričavim avstrijskim časopisom se je pridružil tudi *Laibacher Zeitung*, ki je Frischaufu očital bratenje s Slovani, ki skušajo s panslovanskimi idejami zastrupiti gorski svet, ki so si ga nemški planinci prigospodarili z dolgoletnim trdim delom. Izpostavljali so njegovo pomoč pri vzpostavitvi prve meteorološke postaje na Kredarici in mu pripisovali izsiljeno gradnjo Češke koče, ki jo je financirala podružnica SPD iz Prage. Projekta po mnenju obrekovalcev nista imela nič z

Naslovna stran knjižice, ki jo je Kocbek spisal za Frischaufovo 70-letnico [Vir dLib.si](http://Vir.dLib.si)

Portret profesorja
Johannesa
Frischaufa
*Vir Historisches
Alpenarchiv*

znanostjo in razvojem planinskega turizma, saj da gre v prvem primeru zgolj za propagiranje slovenske ustanove, v drugem pa za odkrit prodor Čehov v Kamniške Alpe. Glavni krivec za vse je bil Frischauf, čeprav je s svojimi dejanji predvsem zagovarjal idejo, naj se v gorah nihče ne dotika narodnosti, vere in politike ter naj se spoštuje nazore in običaje domačinov. Že na daleč viden dokaz o krivdi je bila njegova razglasitev za častnega člana SPD (1893) in častnega občana več občin, npr. jezerske, solčavske, luške in ljubenske.

Frischaufova hoja po tankem ledu

Kot smo lahko prebrali v članku Milovana Buchbergerja, je k splošnemu nemškemu pogromu s svojo trmo in nepopustljivo odkritostjo pravzaprav prispeval sam Frischauf. A pogledimo si najprej nekaj spominov sodobnikov, kakšen je bil v njihovih očeh. Jakob Aljaž si ga je zapomnil po skromnosti in tudi po previdnosti. "Nosil je turistovske škornje, ki si jih je sam snažil in mazal, kratko suknjo iz lodna z volneno podlogo in velik žepni nož, ki ga je na samotni poti držal v roki. Tak nož je podaril tudi meni za spomin." Lahko iz tega nenavadnega Aljaževega spomina zaslutimo Frischaufovo preganjavico pred političnimi nasprotniki, ki jo je sicer zanikal, ali je šlo le za previdnostni ukrep pred roparji na slabo obljudenih poteh, po katerih je rad hodil? Aljaž piše, da je bil kot oseba učen, ljubezniv in preprost človek, kot pisatelj pa v polemiki zoper svoje nemške nasprotnike zelo oster in neizprosni; zato je imel med njimi precej nasprotnikov in sovražnikov. To je potrjevala dopisnica, ki

Fran Kocbek je bil velik Frischaufov prijatelj, ki mu je profesor odločno pomagal pri razvoju planinstva v Savinjskih Alpah. Arhiv Planinskega vestnika

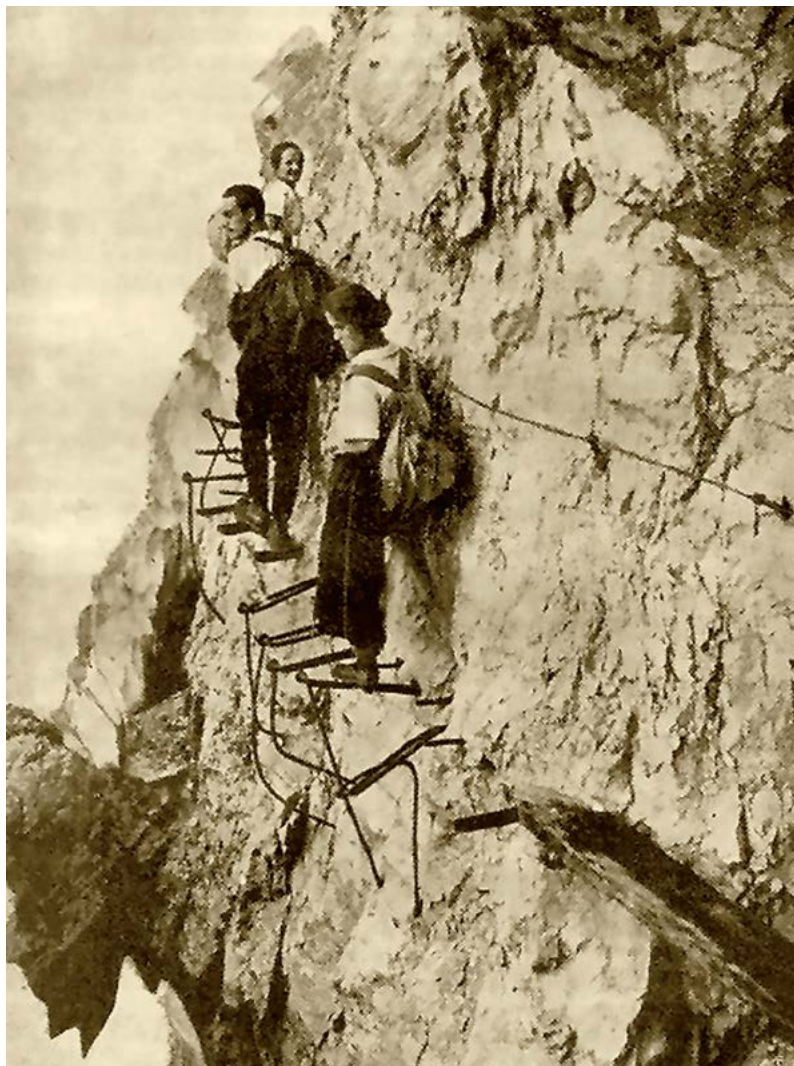
jo je prejel od Frischaufa: "Prijatelji in sovražniki so poskrbeli, da mi ni dolgčas."

Priljubljenost pri nas je bila obojestranska. V knjigi *Samtaler Alpen* (Savinjske Alpe) je o domačinih zapisal: "Nemško govorečih ljudi je malo in zaradi osamljenosti višjih kmetij so dialektične razlike tako velike, da je težko komunicirati brez temeljitega znanja slovenščine. Nemški turist zato sprva malo težje potuje po tem območju, a ko se bo seznanil z gostoljubnostjo in dobroto domačinov, se bo počutil popolnoma udobno. Noben nacionalni agitator še ni prodrl v njihova domovanja. Tu še ni prišlo do stališča, da jezik naredi razliko med ljudmi. Kdor je hodil po teh gorah, bo vzljubil prijetne prebivalce, saj se trudijo prepoznati vsako turistovo željo in, če je mogoče, jo izpolnijo. Poleg tega imajo željo po izboljšanju materialnega položaja, zato je tudi majhna korist, ki jo imajo od turistov, zanje velika spodbuda." Frischaufu je bilo glavno načelo spoštovanje drugih narodnosti in običajev, svoje delovanje pa je v glavnem usmeril na Štajersko, Kranjsko, hrvaško pogorje in avstrijsko riviero. Kocbek se v knjižici spomni tudi njegove velike zasluge pri ustanovitvi Hrvaškega planinskega društva leta 1874, o katerem je Frischauf menil, da bo pripomoglo k dvigu hrvaške narodne zavesti. Seveda si ne moremo kaj, da pri tem ne pogrešamo vsaj Kocbekove opazke, da je istega leta Frischauf s spodbujanjem pripomogel tudi k ustanovitvi Kranjske sekcije DÖAV v Ljubljani in seveda razlago, čemu med Slovenci ni našel odprtih ušes za ustanovitev SPD že tedaj, ne pa šele leta 1893, skoraj dvajset let (!) pozneje.

Poti, koč, vodniki ...

Leta 1874 je predlagal Štajerskemu planinskemu društvu (*Steirischer Gebirgsverein*) naj pospeši gradnjo koč v Savinjskih Alpah. Izvolili so odbor, v katerem je bil tudi Frischauf, in sprejeli načrt, katere koč je treba postaviti in katere že obstoječe poti urediti za planince. Predlagal je tri lepe lokacije za postavitev koč, in sicer na Suhadolnikovi planini pod

Frischauf je bil tudi član Štajerskega planinskega društva. V njegovem arhivu se je ohranila članska izkaznica za leto 1891.

Planinci na zavarovani poti skozi Turski žleb. Pot sta si lastili tako Celjska sekcija DÖAV kot Savinjska podružnica SPD s Kocbekom, zaradi česar je prišlo do ostrih sporov. Arhiv Planinskega vestnika

Kokrskim sedlom, na Okrešlju in na Korošici pod Ojstrico. Kmalu se je pokazala tudi potreba po boljših cestnih povezavah, zato je skupaj z lokalnimi občini vložil več prošenj na štajerski deželni zbor. Za pomoč se je obrnil tudi na krovno planinsko društvo DÖAV in njegove, okrog Savinjskih planin delujoče nemške sekcije, vendar od njih ni dobil podpore.

Poleg koč se je veliko ukvarjal s trasiranjem in osebnim nadzorom gradnje planinskih poti. Imel je moč prepričevanja in marsikje je naletel na veliko razumevanje – kjer mu to ni uspelo, je plačal iz lastnega žepa, pojasni Kocbek. Ponekod so mu šli že kar nenaavadno na roko; ko je v Železni Kapli iskal delavce za gradnjo poti na Kamniško sedlo, je potrebno orodje in za povrh še nekaj kilogramov dinamita za razstreljevanje dobil brezplačno pri tamkajšnjem rudarskem oskrbniku.

Zanimivo je razmišljanje o svojem poslanstvu pri gradnji poti, ki ga je dojemal po profesorsko: "Delo z dostopom do vzhodnega dela naših veličastnih Južnih Alp se mi zdi končano in zdaj se z zadovoljstvom umikam s prizorišča dogajanja; kot preprost popotnik po naravi prepuščam nadaljnji izziv odkrivanja gora svežim (mlajšim) silam."

Poseben izziv je Frischaufu predstavljalo iskanje vodnikov, ki jih je potreboval pri raziskovanju Kamniško-Savinjskih Alp, saj jih v tem okrožju še ni bilo.

Poizvedoval je za pastirji in lovci, ki bi ga spremljali na razne vrhove. Pri tem je bil popolnoma nevešč slovenščine, njegovi spremljevalci pa večinoma niso znali nemško, vendar za silo so se nekako sporazumeli. Poleti se je menda Frischauf od njih naučil nekaj slovenskih besed, spremljevalci pa od njega nekaj nemških, vendar so do naslednjega leta vsi pozabili pridobljeno znanje. Njegovi spremljevalci so bili med drugim: Matijevac in Žmavc iz Luč, Kalan, Mavc ter Jernik z Jezerskega, Suhadolnik iz Kokre in Piskernik iz Logarske doline.

Raziskovanje gora brez šolanih vodnikov je Frischauf veselilo, saj je romantično zapisal: "Kako blagi so moji spomini, ko sem s slovanskimi pastirji in gozdarji hodil na svoje ture. Kjer si se moral zanesti sam nase, nisi mogel računati na pomoč vodnika, ki se je, če mu nisi mogel takoj slediti, največkrat le začudeno ozrl nazaj in se čudil, da obstajajo ljudje, ki ne znajo plezati po skalah tako kot on."

Burna preteklost na Solčavskem

Frischauf je zagovarjal dober glas domačega prebivalstva, česar tedanji Nemci javno večinoma niso zmogli. Tako je nanese, da je plodoviti publicist Friedrich Hoffmann leta 1865 v reviji *Die Gartenlaube* objavil članek z naslovom *Deutschlands grösste Räuberburg* (Največje roparsko leglo na Nemškem). Članek je bil zastavljen kot lahkotno branje, kakršna je bila tudi omenjena revija. Opisoval je Solčavsko, ki je bilo zaradi slabih poti ljudem slabo poznano. Avtor verjetno nikoli ni bil tam, se je pa opiral na dogodke, ki sicer niso imeli nobene povezave z roparji. Solčavsko je prikazal kot obljubljeni deželo roparjev in morilcev, ki tam živijo varni pred oblastjo. Te naj bi se odkrižali na preprost in domiselni način: vse davke do države so vedno poravnali pravočasno, kar je bilo sicer v deželi redko. Hkrati so s Solčavskega hodili na roparske pohode v oddaljene kraje Kranjske in Koroške, tako da je sum vedno padel na lokalne nepridiprave. Avtor razlaga, da so uspele oblasti vsaj začasno vzpostaviti red leta 1851, ko je na Solčavsko vkorakala vojska in prečesala vse do zadnje kmetije. S seboj naj bi odpeljala v verige vklejenih več kot 150 vojnih skrivačev, roparjev in drugih ljudi brez dokumentov. Od tedaj naj bi bilo varneje, vendar si ljudje tja še vedno ne upajo sami in brez orožja ...

Resnica je bila naslednja: Leta 1851 se je med lokalnimi fanti in žandarji zgodil hud pretep, zaradi katerega je Solčava pretrpela mnogo gorja. Dogajanje je popisal lokalni župnik in je vključeno v Frischaufovi knjigi *Die Samtaler Alpen*.

Po gorah okrog Solčave, Železne Kaple in Luč so se tedaj gibali razni ljudje brez dokumentov, med njimi zelo pogosto vojni skrivači, ki se niso mogli sprijazniti z dolgo vojaško obveznostjo ("čez dolgih sedem let, se bova vid'la spet ..."). Žandarmerija, ki je bila tedaj šele ustanovljena, je dobila nalogo te ljudi poloviti. Sredi decembra 1851 so prišli čez hribe trije žandarji s Koroške ter pri prvem kmetu pograbili hlapca, ki je sedel skupaj

s kmetovo družino pri kosilu. Ker ni imel dokumentov, jim je bil takoj sumljiv. Odgnali so ga in spotoma prijeli še dva podobna moža, a ker je bil dan kratek, so se žandarji skupaj z ujetniki odločili prenočiti pri nekem kmetu. Slaba odločitev, saj se je med tem po okolici že razširila novica. Zbralo se je okoli 25 fantov, ki so na Šentlenarškem sedlu naslednje jutro počakali žandarje in nastal je hud ravs. V njem so kratko potegnili žandarji in fantje so pobegnili z ujetniki nazaj v Solčavo. Tam so se razkropili na vse strani, žandarje pa so hudo poškodovane odpeljali na Koroško.

Vest o incidentu je prišla v Železno Kaplo, od koder je čez nekaj dni prikorakalo več kompanij vojakov ter žandarjev s Koroške in Kranjske. Solčavo so vojaško zasedli in prečesali, da bi našli upornike. Bilo je razglašeno obsedno stanje, ki je trajalo deset dni, dokler se ni po ukazu glavnega poveljstva v Gradcu odpravilo; žandarmerija z vojaštvom je še isti dan odšla čez planine nazaj na Koroško.

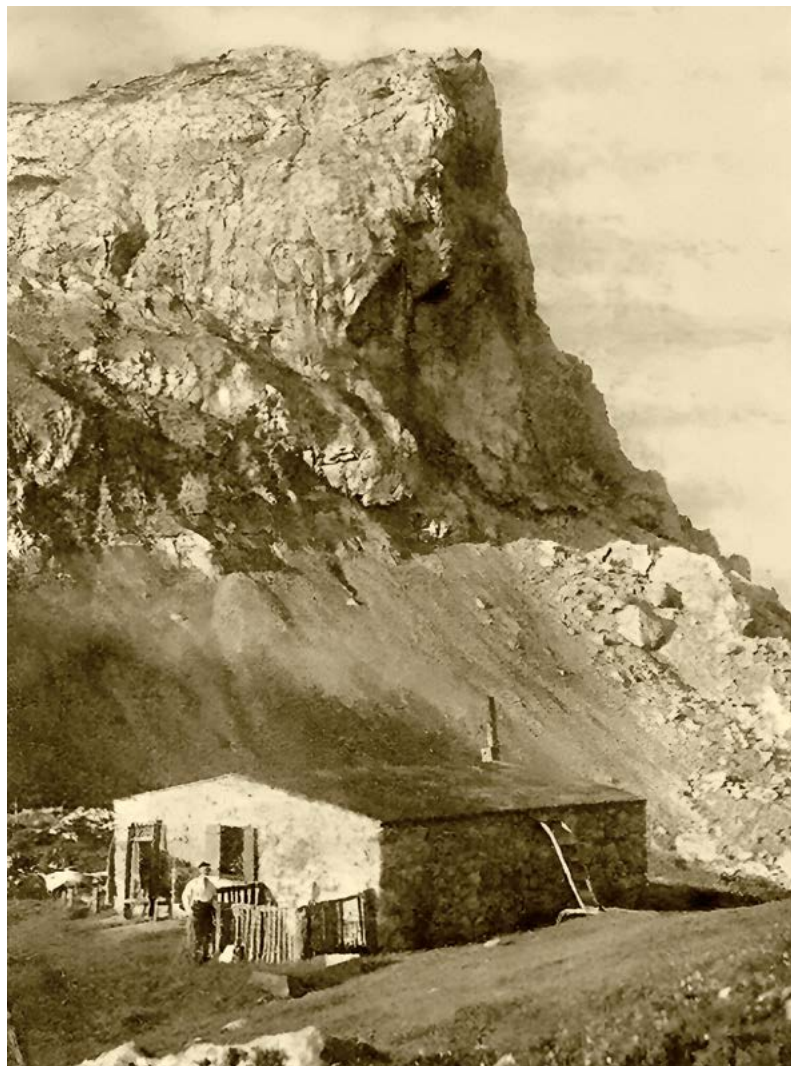
Kazenska ekspedicija je prizadela prebivalstvu mnogo hudega. Z ljudmi se je postopalo zelo strogo in kruto. Moške, med njimi sivolase starčke, so zvezali skupaj in jih gnali v mrazu in snegu čez hribe v Železno Kaplo, da bi pretepeni žandarji pred sodnikom spoznali storilce. Navzlic vsemu niso dobili nikogar od vpletenih vse do junija 1852, ko so prijeli nekega fanta iz Luč, ki je bil s sabljo ranjen v roko in ta je izdal soudeležence. Vojne skrivavce med ujetimi je kaznovalo vojaško sodišče, preostale pa civilno sodišče na več let ječe. Frischauf je v časopisih porogljivo zanikal tovrstne novinarske race ter zatrdil, da popotnik ni nikjer tako varen kakor prav v teh krajih.

Fran Kocbek in Frischauf

K dobremu odnosu Frischaufa s Slovenci je zagotovo pripomoglo veliko prijateljstvo s Franom Kocbekom. Večkrat sta se srečala in skupaj hodila po hribih, vmes pa si še pogosteje dopisovala. Kocbek je zapisal, da hrani njegovih 382 pisem in dopisnic njune medsebojne korespondence.

Prvič sta prišla v stik leta 1893, ko se je osnovalo SPD. Kot zagret ustanovitelj Savinjske podružnice, prve podružnice SPD, je Kocbek nameraval dati markirati poti na Ojstrico in Raduho. Tam so bile že stare nemške markacije, ki pa so zbledele. Vodnik Anton Dolinar, p. d. Skoban, bi moral izvršiti delo, toda prejel je ostro pismo Celjske sekcije DÖAV. Dolinar je bil namreč njihov avtoriziran vodnik. Pismo se je v prevodu glasil:

"Cenjeni gospod! Izvedeli smo, da namerava SPD razširiti svoje delovanje, markiranje itd. tudi na naše ozemlje v Savinjskih Alpah. Povsem razumljivo je, da mi tega ne bomo trpeli ter Vas kot avtoriziranega vodnika Nemškega in Avstrijskega planinskega društva opozarjamo na tozadevne obveznosti do Celjske sekcije in prosimo, da zavrnete vse takšne ponudbe, ki bi jih dobili, vsak morebiten dopis pa takoj pošljete nam. Naslednji teden pride do Vas naš načelnik inž. Lindauer; bodite torej pripravljeni, da ga

boste pospremili do Korošice in se z njim vse nadalje pogovorili.

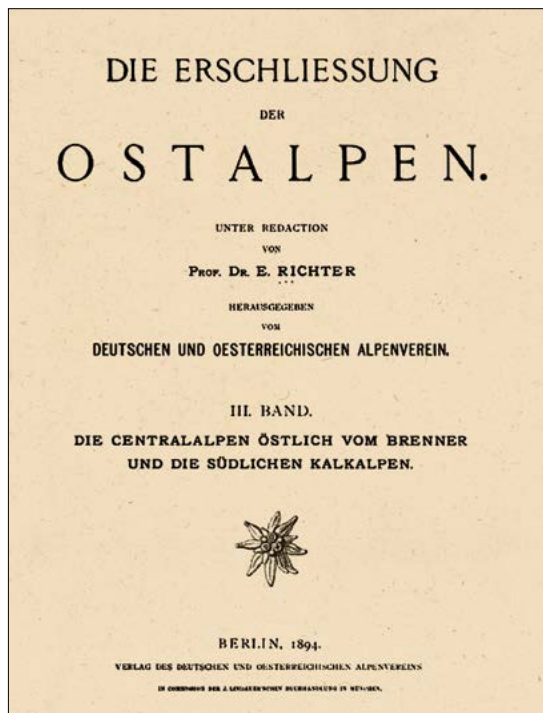
Z vsem spoštovanjem Vam vdani dr. Stepischnigg, l. r." Prepoved se je Kocbeku zdelo smešna, kajti vedel je, da je pravica do markiranja odvisna od dovoljenja posestnikov, ne pa od samoooklicanih pravic planinskih društev (res pa Dolinar tega dela ni smel opraviti, sicer bi kot licenciran vodnik DÖAV bil disciplinsko odgovoren in bi najverjetneje izgubil licenco, op. a.). Kocbek je o zadevi pisal Frischaufu in dobil odgovor: "Vaše dragoceno pismo z dne 15. marca me je prenetilo. Zelo lepo bi bilo dobiti vpogled v to prepoved Celjske sekcije. Težko verjamem, da je takšno prepoved resno izdala sekcija, ki je bila pred leti sicer zelo dejavna, v zadnjih letih pa je kljub številnim poskusom spodbujanja skoraj zamrla, tako da sem že razmišljal o njeni razpustitvi, saj se nisem hotel odpovedati pomembni nalogi v Savinjskih Alpah." Kmalu po tem se je Kocbek tudi osebno seznanil s Frischaufom ter ga spremljal na poti v Solčavo in Logarsko dolino, kjer sta se dogovarjala glede nadaljnega sodelovanja.

Kamniške ali Savinjske planine?

Prav v tistem času, v letih 1892 in 1893, se je med nemškimi planinci razvil špetir glede poimenovanja gorske skupine in vanj sta bila pozneje zelo vključena tudi Frischauf ter njegov kolega graški geograf, gla-

Prvo kočo na Korošici je na Frischaufovo pobudo postavilo Štajersko planinsko društvo (Steirischer Gebirgsverein). Arhiv Planinskega vestnika

Prva stran tretje
Richterjeve
knjige o razvoju
Vzhodnih Alp
Vir Verlag des
Deutschen und
Österreichischen
Alpenvereins, 1894

ciolog ter nekdanji predsednik centralnega odbora DÖAV prof. Eduard Richter. Ta je zagovarjal ime *Steiner Alpen* (Kamniške planine, po mestu Kamnik/*Stein*), Frischauf pa *Samtaler Alpen* (Savinjske Alpe, po reki Savinji/*Sann*).

"Edinost se ni dosegla in se najbrž nikdar ne bo," je pred skoraj stodvajsetimi leti ugotavljal Kocbek, saj se tudi mi po prenehanju nemškega vpliva dolgo nismo mogli zediniti in smo nazadnje sprejeli kompromis Kamniško-Savinjske Alpe.

Leta 1894, ko se je prah med "krstnimi botri" že nekoliko polegel, je izšla izredno obsežna tretja knjiga (650 strani) še obsežnejše trilogije *Die Erschliessung der Ostalpen*¹ (Razvoj Vzhodnih Alp), v kateri je bilo tudi poglavje z naslovom *Steiner Alpen*. Njegov avtor je bil dr. August Böhm, trilogijo pa je uredil Richter. Kot je zapisal v uvodu, bi moral to poglavje po dogovoru prevzeti Frischauf, ki pa je zaradi nesoglasja pri poimenovanju odklonil objavo rokopisa, zato je moral na hitro dobiti nadomestnega pisca in dobil Böhma. Užaljeni Frischauf je rokopis pozneje objavil na drugem mestu, si pa ob tem pošteno privoščil Böhma in mu je očital več napak v pisanju, nekaj pikrih pa namenil še DÖAV in posebno Celjski sekciji. Tu se kaže Frischaufova zelo izražena zagnanost za lastni prav in polemično obračunavanje z nasprotniki, kar mu je prineslo večkrat škodo kot korist. Še posebno v primeru Richterja, ki se ga je ostro lotil, čeprav je Böhm pod glavni naslov *Steiner Alpen* v podnaslov zapisal še ime *Samtaler Alpen*.

Treba je priznati, da Böhmovo poglavje sicer ni bleščeče, vendar glede na naglico, s katero je moral vskočiti, svojega dela ni slabo opravil. V njem so pošteno

zapisani vsi Frischaufovi opisi pristopov na vrhove, gotovo pa mu ni bila všeč kritika zaradi zmešnjave z imeni Skute in Rinke, ki ji je leta 1874 botroval prav on. Richter je bil prepričan Nemec in v krovni organizaciji zelo cenjen, zato ta spor Frischaufu ni bil v prid. Uradno glasilo DÖAV *Mittheilungen* je namreč podprlo ime "Steiner Alpen". To je Frischaufa razkačilo do te mere, da je obtožil DÖAV, da s svojo opredelitvijo "škoduje lokalni zgodovini". S tem se je dokončno razšel z Alpenvereinom.

Drezanje v nemški osir

Vzneseni Frischaufov govor in govori nekaterih funkcionarjev ob počastitvi njegove 60-letnice v Mozirju (1897) pred Kocbekom in zbranim vodstvom SPD so odsev neverjetne simbioze in naklonjenosti:

"Prizadevanje mi je rodilo mnogo uspeha in mi naklonilo veliko prijateljev med južnimi Slovani. Slovenci mi bodo priča, da sem se potegoval za njihove upravičene težnje, da sem se trudil jih podpirati v gospodarskem in duševnem oziru, tudi v boju za enakopravnost in enakost z drugimi kulturnimi narodi. Neki častit govornik je omenil, da so me zelo črnili in obrekovali zaradi teh prizadevanj. No, to se je zgodilo pač na neki način in od neke strani, a je napravilo tak učinek name, kakor če laja mops v luno .../

.../ Složno postopanje obeh društev se mi je zdelo potrebno zato, da bi bil vsaj v gorah mir med narodi, da bi vsaj tu imeli mednarodni dom miru. Žalibog vse zaman! Tako zvani voditelji Nemcev na južnem Štajerskem ne privoščijo Slovenskemu planinskemu društvu nobenega uspeha. Te vrste Nemci znajo sicer dobro hujskati, toda malo delati."

Prvi načelnik SPD Fran Orožen mu je bil v svojem govoru zelo hvaležen. Dejal je, da ob ustanovitvi osrednjega odbora ni imel nobenih izkušenj o delovanju, dela pa je bilo ogromno. Bali so se, da ne bo mogoče učinkovito voditi društva in pogled v prihodnost je bil zelo žalosten. "Nato pa nam je priskočil na pomoč 'rešilni angel', ki je okrepil naš pogum in krepko podprl naše društvo."

Skoparil ni niti Kocbek: "Velecenjeni in za turistiko velezaslužni slavljenelec nam je prišel na pomoč z izkušenimi in modrimi nasveti. Gospod profesor Frischauf se je za naše društvo in njegove težnje začel zanimati tako intenzivno, da nas je prav ganilo njegovo nesebično in požrtvovalno delovanje v prid SPD."

Frischaufova priljubljenost pri nas se je v njegovem domačem okolišu začela spreminjati v odkrito sovraštvo. Če je bil za slovenske planince "rešilni", je postal za Nemce "padli angel". Kmalu po odmevnem govoru v Mozirju so mu nemško nastrojani dijaki v Gradcu pripravili "mačjo godbo", ki pa ni imela učinka, saj poslušalca, ki mu je bila blamaža namenjena, tistega večera ni bilo doma. Frischauf je na incident v pogovoru s Kocbekom brezbrizno odmahnil: "Takšna mačja godba je toliko vredna kakor serenada."

Olja na ogenj je ves čas trmasto prilival sam s kritičnimi članki v *Südsteirische Presse*, v katerih je v obliki

¹ Digitalizirana knjiga *Die Erschliessung der Ostalpen* je dostopna na spletni strani: Die Erschliessung der Ostalpen - Deutscher und Österreichischer Alpenverein - Google Books

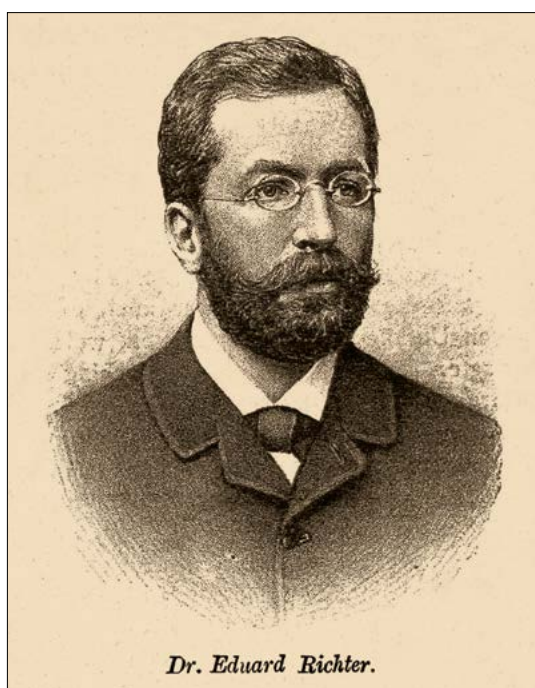
Frischauf je imel precej zaslug tudi pri gradnji Češke koč (Česká chata), ki jo je postavila podružnica SPD iz Prage.
Vir Kamra.si

posmehljivih pamfletov obračunaval z nasprotniki. Posledic, razen verbalnih, verjetno ni pričakoval. Toda nacionalizem je huda bolezen – julija 1899 so neki nemški nestrpneži na ulici fizično obračunali z njegovim sinom, kar je v družino vneslo skrb.

Bolj ko se je zapletal doma, bolj mu je rasla naklonjenost tam, kjer je razdal bogato planinsko znanje in tam so ga z veseljem vzeli za svojega. Ko je na prelomu stoletja Češka podružnica SPD iz Prage začela na Jezerskem postavljati zametke svoje ambiciozne turistične kolonije in na Spodnjih Ravneh zgradila Češko koč, se je Frischauf v enaki meri kot Slovencem in Hrvatom priljubil tudi Čehom.

Leta 1899 ga je Kocbek spremljal na Jezersko, ker je bilo treba zaradi gradnje koč najprej narediti koložno pot mimo Makeka do Štularjeve planine. Spremljal ju je jezerski župan Franc Muri, a glavni pogajalec z lastnikom zemljišč je bil Frischauf. Kocbek opisuje poravnavo glede odškodnine za pot, saj je kmet, čeprav bi imel od nje tudi sam korist, zahteval visokih 600 kron odškodnine (toliko je znašala polletna učiteljska plača, op. a.). Med vračanjem v dolino je Kocbek uspel Makeka nekoliko omehčati, pozneje pa je v pogajanje posegel Frischauf ter s posredovanjem koroškega deželnega predsednika za zasluge pri pospeševanju turističnega prometa kmetu uredil podelitev zlatega križca, na kar se je vse skupaj končalo brez odškodnine. Pot, ki jo je pozneje Češka podružnica zgradila od Češke koč na Mlinarsko sedlo, so na jezo nasprotnikov "zagovornika Slovanov" poimenovali kot Frischaufovo.

Vse od zapleta z markiranjem poti na Korošico je zamero s Kocbekom in njegovo Savinjsko podružnico zgladeno gojila predvsem Celjska sekcija DÖAV, ki ji je Frischauf večkrat očital neaktivnost. Leta 1904 je prišel v Logarsko dolino in se je z vodnikom Piskernikom dogovarjal za popravilo zahtevne poti z Okrešlja na Kamniško sedlo. Ta je bila prvotno v

Dr. Eduard Richter, s katerim se je Frischauf zapletel v vrsto sporov, ki so nazadnje prerasli v popolno izobčenje iz domačega okolja.
Vir Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins 1894

domeni Celjske sekcije, zato se je Frischauf najprej obrnil nanje. Ker pa so izkazali premalo zanimanja, je popravilo predal Savinjski podružnici. Kocbek je priložnost pograbil s komentarjem, da je "v planinah navada, da kdor noče delati, naj raje ostane doma za pečjo." Seveda je prišlo do novih nemških očitkov, da SPD "krade" njihove poti.

Bojkot domačega okolja in namerna pozaba

Spor z Richterjem² glede poimenovanja Kamniške/Savinjske Alpe in Richterjevega maščevanja nekaj let pozneje, ko je ta postal rektor graške univerze, je doživel epilog po letu 1905. Richter je umrl, Frischauf

² Vse spore s posamezniki in DÖAV podrobno opisuje Kocbek v knjigi *Savinjske Alpe*, 1926. Knjiga je prosto dostopna na dLib.si

Frischaufov dom na Okrešlju, razglednica iz leta 1910
Vir Kamra.si

pa kmalu po tem javno kritiziral njegovo znanstveno delo. Popolnoma upravičeno, vendar v res neprimeren trenutku. Nastal je pogrom dijakov in profesorjev na fakulteti, češ da je očrnil mrtveca, ki se ne more več braniti. Afera se je končala s prisilno upokojitvijo. "Nemška zagrizenost je hotela uničiti ves njegov spomin v Savinjskih planinah. Podružnica Železna Kapla ÖTK je pred leti prodala Frischaufovo kočjo pod Kokrskim sedlom Kranjski sekciji DÖAV, ki je kočjo zaprla ter odstranila napis. Ob koči se zdaj šopirijo koprive. Savinjska podružnica in osrednji odbor SPD pa vedo ceniti velikanske zasluge Frischaufove za društvo kakor tudi za naše planine. Zato se bo postavila na Okrešlju moderna planinska kočja, imenovana Frischaufova kočja, ki bo ustrezala vsem potrebam turistov, obenem pa še poznim rodovom pričala o hvaležnosti Slovencev," zaključuje pisanje Kocbek. Spomin na Frischaufa kot publicista in velikega planinskega raziskovalca je bil v Avstriji po njegovi smrti izbrisan. Njegova smrt ni bila omenjena v nobeni publikaciji DÖAV in povojne generacije planincev v Avstriji zanj niso vedele.

Preteči so morala dolga desetletja, preden je leta 2009 graška univerza objavila članek z naslovom *Johannes Frischauf – bleščeča osebnost v matematiki in planinstvu*.³ Mnogo resnejši je bil korak, ki so ga storili v reviji *Bergauf* leta 2014. V tretji številki letnika so objavili članek Martina Fürnkranza z naslovom: *Johannes Frischauf (1837–1924) Od Slovanov spoštovan, od Alpenvereina izobčen*.⁴ Avtor meni, da je

preteklo že dovolj let od smrti velike osebnosti alpske zgodovine in mednarodnega razumevanja, ki jo je izbrisal čas, prepojen z nacionalizmom, da se ji lahko končno poklonijo tudi v reviji avstrijskega Alpenvereina. V članku je realno razložena Frischaufova vloga in politična situacija, ki je konec 19. stoletja odmevala v Kamniško-Savinjskih Alpah. Omenja medsebojno nagajanje med člani SPD in Celjsko sekcijo DÖAV, ki so v gorah medsebojno rušili smerne table in trgali vpisne knjige na vrhovih, o čemer priča korespondenca med Frischaufom in Celjsko sekcijo iz leta 1901, ki se je ohranila v njegovi zapuščini (v arhivu Univerze v Gradcu, op. a.).

Avstrija mu je njegove številne zasluge za planinstvo po kapljicah priznavala šele v zadnjih letih. Na skrajnem obrobju Gradca so po njem imenovali nepomembno, slepo uličico v Frischaufweg, a odpustili mu njegove ljubezni do Slovanov še dolgo ne bodo. Podobno se tudi nam dogaja z Dežmanom, ki mu šele zadnja leta skozi meglo narodnega odpadništva zmoremo uzreti zasluge na znanstvenem in planinskem področju.

Nacionalizem je kot otroška bolezen.

To so ošpice človeštva.

Albert Einstein ◉

Viri

Fran Kocbek: *Dr. Johannes Frischauf: v proslavo njegove 70. letnice*. Savinjska podružnica SPD. 1907.

Fran Kocbek: *Savinjske Alpe*. Ob svoji tridesetletnici izdala Savinjska podružnica SPD. Celje. 1926.

Johannes Frischauf: *Die Samnthalen Alpen: mit einer Karte und einem Panorama*. Wien. 1877.

Eduard Richter: *Die Erschliessung der Ostalpen*. Volume 3. Verlag des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins, 1894.

www.alpenverein.at/portal/service/bergauf.

Arhiv Planinskega vestnika.

³ Robert Tichy, Johannes Wallner, *Johannes Frischauf – eine schillernde Persönlichkeit in Mathematik und Alpinismus*, 2009.

⁴ Martin Fürnkranz: *Johannes Frischauf, Von den Slawen geachtet, vom Alpenverein geachtet*, Bergauf, 2014, št. 3. Prevod članka je objavil tudi *Planinski vestnik* v februarški številki leta 2020.